

ЖИТОМИР ВШАНОВУЄ КРАШЕВСЬКОГО

Міжнародна наукова конференція, присвячена 200-річчю з дня народження Ю. І. Крашевського «Універсум Юзефа Ігнація Крашевського»

«Jeszcze Polska nie zginęła! Ще не вмерла Україна! – поки наші держави мають такого велетня світової культури, як Юзеф Ігнацій Крашевський», – саме з цих слів доктора філологічних наук, професора Володимира Олеговича Єршова розпочала свою роботу Міжнародна наукова конференція, що відбулася в Житомирському державному університеті імені Івана Франка 12 – 14 жовтня 2012 року. Ця резонансна в наукових, культурних, освітніх та громадських колах подія приурочена 200-річчю з дня народження Ю. І. Крашевського, письменника, публіциста, видавця, історика, філософа, видатного польського та українського суспільного та політичного діяча, значна частина життя якого минула в Україні та, зокрема, в Житомирі.

Проф. В. Єршов наголосив, що «Сьогодні ім'я Ю. І. Крашевського належить рівною мірою двом великим культурам, двом потужним літературам, двом великим європейським народам, які уклінно називають його ім'я серед тих імен, які здатні змінювати світ. Ми тільки сьогодні починаємо розуміти велич Ю. І. Крашевського, вагу його слова, ціну його творів, роль у нашому правобережному житті. Ніколи до Крашевського і, на жаль, ніколи після епохи Крашевського – Житомир не мав тієї слави, того впливу, не відіграв тієї ролі, яку мало місто у середині XIX століття».

Організатором Міжнародної конференції виступили кафедра теорії та історії світової літератури (завідувач проф. В. Єршов) Інституту філології та журналістики (директор проф. В. Мойсієнко) ЖДУ ім. І. Франка (ректор проф. П. Саух), Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України (директор, академік М. Жулинський), кафедра полоністики (завідувач член-кореспондент Р. Радишевський) Інституту філології Київського національного університету імені Т. Шевченка, завідувач кафедри літератури романтизму (проф. А. Фабіановський) Інституту польської літератури факультету полоністики Варшавського університету, Житомирська обласна спілка поляків України (голова В. Ляковська-Щур), Національна спілка краєзнавців України (проф. М. Костриця). Конференція пройшла під почесним патронатом маршалка Сенату Республіки Польща Богдана Борусевича та маршалка Сілезького воєводства Адама Матусевича

На урочистому пленарному засіданні, яке відбулось за головування проф. В. Єршова, що проходило у конференц-залі університету, з привітальним словом до учасників звернувся генеральний консул Республіки Польщі у Вінниці К. Свідерек, а також проректор з наукової роботи

університету професор Н. Сейко, директор Інституту філології та журналістики професор В. Мойсієнко, голова Житомирської обласної Спілки поляків України В. Ляковська-Щур.

Доповідь академіка НАН України, академіка-секретаря ВЛММ НАН України, директора Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України М. Жулинського на тему: «Парадигма „іншого“ у творчості Ю. І. Крашевського», яка розпочала безпосередньо наукову частину засідання, задала відповідну тональність подальшому проведенню конференції. Видатний вчений наголосив на тому, що «ми можемо і повинні сьогодні глибше пізнати творчість Ю. І. Крашевського, якщо говорити про так званий його український період. І тут ми бачимо, що він зробив колосальний крок у пізнанні не тільки соціального стану українців, не тільки їхніх традицій, звичаїв, вірувань і т. д., але й у пізнанні взаємостосунків, які на той час панували і на тогочасній Волині. І ті поділи Польщі, і та ситуація, в якій опинилась Волинь вже під час панування тут Російської імперії, вона дає нам дуже багато матеріалів подумати над тим, як розвивалися стосунки міжнаціональні, і який вони, на жаль, мали вплив вже до періоду двадцятого століття».

Директор Інституту Інтердисциплінарних та порівняльних досліджень «Схід – Захід» Інституту польської філології Бялостоцького університету професор Я. Лавський виступив з доповіддю «J. I. Kraszewski A. D. 2012 w opiniach polskich i zagranicznych badaczy. Wokół jubileuszowej ankiety o pisarzu», репрезентувавши сучасний європейський літературний дискурс, що розвивається довкола постаті Ю. І. Крашевського.

Член-кореспондент НАН України, організатор та завідувач першої кафедри полоністики в Україні за всі часи, головний редактор «Київських полоністичних студій», автор першої за 200 років монографії про творчість Крашевського Р. Радишевський виступив з доповіддю «Ю. І. Крашевський: діалог з Україною», у якій розкрив найбільш важливі аспекти українського дискурсу Ю. І. Крашевського, не лише факти із життя у волинський період, але й пов'язані із українською тематикою автора подорожі та мемуаристику, публіцистику, селянські та історичні повісті, а також полілог з українськими письменниками.

Професор кафедри ангелістики Варшавського університету, видатний шекспіролог А. Цетера представила доповідь «O przyjaźni z Szekspirem w tle: korespondencja J. I. Kraszewskiego i I. Hołowińskiego», зазначаючи, що листи першого польського перекладача творчої спадщини Шекспіра Ігнація Головінського є прекрасним джерелом знань про дружбу, яка поєднувала перекладача та письменника, а також дозволяють відтворити певні аспекти біографії Ю. І. Крашевського, проливаючи світло на його редакційну роботу над Шекспіром, до якої з успіхом він повернувся лише тридцять п'ять років пізніше, готуючи до друку так зване видання збору канонічних перекладів у 1875 – 1877 роках.

Секційні засідання відбулися за трьома напрямками: «Історія, світогляд, традиції в житті та творчості Ю. І. Крашевського», «Ю. І. Крашевський єднає: діалог культур крізь час і простір», «Польська література України: Духовні заповіді Ю. І. Крашевського», керівниками секцій стали провідні українські та польські вчені: академік НАНУ М. Жулинський (Україна), проф. Г. Борковська (Польща), проф. А. Цетера (Польща), проф. В. Єршов (Україна), проф. Р. Радишевський (Україна) професор Я. Коморовський (Польща).

На секційних засіданнях було звернуто увагу на стан розвитку крашевськознавства у літературознавчих та мовознавчих студіях, серед яких провідні науковці дослідили проблематику взаємозв'язків творчості

Ю. І. Крашевського і В. Гамбровича (д-р. габ. А. Чайковська, Академії ім. Я. Длугоша в Ченстохові), реінтерпретацію структури роману «Шалена» (д-р. гуманістики А. Яніцька, Бялостоцький університет), особливості портретних характеристик в історичному романі «Мачуха» (доц. О. Цивкач, Прикарпатський НУ ім. В. Стефаника), урбаністичний простір Ю. І. Крашевського (д-р. габ. Г. Борковська, Інституту літературних досліджень ПАН), особистість Ю. І. Крашевського як колекціонера та видавця (д-р. габ. Й. Краузе-Карпінська, Інституту літературних досліджень ПАН), виявлення моделей оповідності митця художнього слова (доц. М. Брацка, КНУ ім. Т. Шевченка), взаємозв'язки Г. Запольської та Ю. І. Крашевського (доц. Л. Зелінська, НУ «Острозька академія»), слов'янські старожитності в художньому зображенні Ю. І. Крашевського (проф. Т. Черниш, КНУ ім. Т. Шевченка), Ю. І. Крашевського між Сходом і Заходом (проф. В. Єршов, ЖДУ ім. І. Франка), мову творів видатного польського письменника (д-р. габ. А. Брацкі, КНУ ім. Т. Шевченка), особливості польського «тексту» у творчості К. Паустовського (проф. Л. Ромащенко, Черкаський НУ ім. Б. Хмельницького), вияв контактних та типологічних зв'язків Ю. І. Крашевського та І. Тургенєва (доц. Г. Соболевська, ЖДУ ім. І. Франка), руссоїстські мотиви в повістях видатного волинянина (доц. Г. Бондаренко, ЖДУ ім. І. Франка), антинігілістичні паралелі в дискурсах «Бісів» Ф. Достоєвського, «Шаленої» Ю. І. Крашевського та «Нігілістів» В. Гонсьоровського (доц. О. Янішевський, НТУ «Київський політехнічний інститут»), особливості жанру літературної казки у творчій спадщині письменника (ст. викл. З. Ржевська, ЖДУ ім. І. Франка), реінтерпретацію історичних подій у творчості Ю. І. Крашевського та Є. Івановського (І. Савіцький, Городківська ЗОШ Андрушівського р-ну Житомирської обл.), театр Ю. І. Крашевського (д-р. габ. Я. Коморовський, Варшавська театральна академія, Інститут мистецтв ПАН), київське зібрання малюнків письменника (д-р. гуманістики К. Чайковський, Академії ім. Я. Длугоша в Ченстохові), розкриття міфологеми Твардовського в однойменній повісті Ю. І. Крашевського (проф. О. Астаф'єв, КНУ ім. Т. Шевченка), проблематика «Ладової печери» Ю. І. Крашевського (д-р. гуманістики М. Лул, Бялостоцький університет), культурно-освітній проект «Ю. І. Крашевський і Житомир» (доц. Н. Місяць, ЖДУ ім. І. Франка), організація часопростору в романі Ю. Крашевського «Старий переказ» (доц. Н. Астрахан, ЖДУ ім. І. Франка), реінтерпретація часопростору роману «Графиня Козель» Ю. І. Крашевського (асист. О. Коржовська, ЖДУ ім. І. Франка), проблеми ретроспекції житомирського простору в польській мемуаристиці (асист. В. Білявська, ЖДУ ім. І. Франка), польська література в літературно-критичному дискурсі київських неокласиків (асп. Н. Котенко, НУ «Києво-Могилянська академія»).

У перший день роботи конференції всі учасники мали змогу відвідати концерт заслуженого колективу польської культури, камерного ансамблю ім. І. Ф. Добжинського «Польська музика Волині доби романтизму» під керівництвом кандидата мистецтвознавства, доцента Житомирського національного агроєкологічного університету, члена Національної спілки композиторів України, видатного концертмейстера І. Копоть. Справжньою окрасою вечора стала однойменна доповідь Е. Гілевич про найкращі зразки музики того часу. «Полонез для двох фортепіано» І. Ф. Добжинського, «Думка» М. Ясінського, «Думка» і «La consolazione для голосу, віолончелі та фортепіано» К. Любомирського, «Te rozkwitłe świeżo drzewa» Ю. Зарембського, «Polały się łązy» (на слова А. Міцкевича) І. Падеревського,

«Фантазія на улюблений наспів» Ю. І. Крашевського, «*Salve Regina*» К. Горського були виконані вперше після понад столітнього забуття.

13 жовтня 2012 року відбулась екскурсія до Музею старожитностей Навчально-наукового інституту філології та журналістики ЖДУ ім. І. Франка. Заступник директора ННІ ФЖ з виховної роботи, а разом і завідувач музею М. Масловська представила гостям неповторну картину старовинних речей Житомирського краю. Гості конференції мали змогу доторкнутися до історії та відчутти справжній дух поліської оселі.

Цього ж дня гості та учасники конференції відвідали Житомирську обласну філармонію, де проходили урочистості XVIII Міжнародного фестивалю польської культури «Веселка Полісся», започаткований ще першим головою обласного відділення Спілки поляків України, відомим журналістом, поетом і громадським діячем Валентином Грабовським.

14 жовтня відбулася екскурсія «Житомир Ю. І. Крашевського» (лектор-екскурсовод В. Єршов), під час якої учасники змогли побачили дім Ю. І. Крашевського, гімназію, будинок колишнього театру та пройтися стежками, якими колись ходив видатний волинянин.

15 жовтня у Київському національному університеті ім. Т. Шевченка проходила презентація книги члена-кореспондента НАНУ Р. Радишевського «Юзеф Ігнацій Крашевський: діалоги з Україною». На підсумковому засіданні, яке також відбулося у приміщенні КНУ, було одногосно ухвалено резолюцію до крашевськознавців, полоністів, громадськості всіх країн, а також до керівників обласної та міської влади, згідно з якою учасники конференції:

1) визначають актуальність та затребуваність сучасних досліджень творчості видатного письменника Юзефа Ігнація Крашевського, художнього спадщини якого належить двом братнім народам – польському та українському, як для розвитку світової культури й літератури, так і поглиблення творчих і наукових стосунків між братніми народами, культурами та літературами;

2) особливу увагу звертають на висвітлення, збереження та поширення загальнолюдських цінностей, які містяться у спадщині Ю. І. Крашевського, що сприятиме ще більшому поглибленню дружніх стосунків між польським та українським народами;

3) відзначають появу нових концептуальних досліджень спадщини Ю. І. Крашевського в Україні та Польщі, високий рівень польського та українського крашевськознавства та української полоністики загалом;

4) звертаються до Голови Житомирської обласної державної адміністрації, Голови Житомирської обласної ради, Житомирського міського голови, Секретаря Житомирської міської ради з проханням увічнити ім'я Ю. І. Крашевського як педагога та куратора Житомирської чоловічої гімназії на будинку колишнього приміщення гімназії (вул. Мала Бердичівська) або на фасаді ЖДУ ім. І. Франка (вул. Пушкінська), як правонаступника найстарішого навчального закладу;

5) звертають увагу на незадовільний стан будинку Ю. І. Крашевського у Житомирі, де в 1853 – 1860 рр. проживав видатний письменник (вул. Любарська, 3), який, маючи історичну автентичність та архітектурну цінність, через занедбаність втрачає екскурсійну привабливість; будинок Ю. І. Крашевського потребує негайного захисту держави, офіційного визначення його долі та місця в культурному просторі Житомира;

6) звертаються з проханням взяти під захист держави, облаштувати майданчик і встановити огорожу навколо трьохсотп'ятдесятилітнього «Дуба

Крашевського», що росте напроти будинку Ю. І. Крашевського по вул. Любарській, 3;

7) віддають належну повагу та вдячність організаторам Міжнародної наукової конференції, особливо ректору ЖДУ ім. І. Франка професору П. Сауху, проректору з наукової роботи професору Н. Сейко, академіку НАНУ М. Жулинському, члену-кореспонденту НАНУ Р. Радишевському, завідувачу кафедри теорії та історії світової літератури ЖДУ ім. І. Франка професору В. Єршову, голові Житомирської обласної Спілки поляків України В. Ляковській-Щур, яка відбулась на високому науковому та організаційному рівнях.

Міжнародна наукова конференція «Універсум Юзефа Ігнація Крашевського» викликала значний резонанс у наукових колах як України, так і Польщі, про що переконливо свідчить ряд позитивних відгуків, серед яких почесне місце займає офіційне звернення академіка НАН України, академіка-секретаря ВІММ НАН України, директора Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України М. Жулинського до ректора Житомирського державного університету ім. І. Франка проф. П. Сауха:

Вельмишановний Петре Юрійовичу!

Із щирим почуттям поваги і вдячності висловлюю Вам своє і моїх колег захоплення чудово організованою і науково вагомою Міжнародною науковою конференцією, присвяченою 200-річчю від дня народження Юзефа Ігнація Крашевського, яка пройшла в стінах очолюваного Вами університету 12 – 14 жовтня 2012 року.

Сподіваюсь, що Ви не відмовите собі в приємності висловити свою і нашу вдячність Вашим колегам, а саме, проректору з наукової роботи, доктору філологічних наук Наталії Андріївні Сайко, директору Інституту філології та журналістики, доктору філологічних наук, професору Віктору Михайлович Мойсієнку і особливо, бо відчувалося особливе уболівання за гідне вшанування пам'яті славетного житомирянина-волинця Ю. І. Крашевського з його боку, завідувачу кафедри теорії та історії світової літератури, доктору філологічних наук, професору Володимирові Олеговичу Єршову та його колегам по кафедрі.

Ви та Ваші колеги, яких я згадав і яких не згадав, але бачив-увяляв, скільки співробітників Вашого університету були задіяні в підготовці й проведенні конференції «Універсум Юзефа Ігнація Крашевського», зуміли запросити достойних учених, політичних і громадських діячів із Республіки Польща, а також із Спілки поляків України та місцевих краєзнавців і витворити відкриту атмосферу міжнародного наукового діалогу. Він був продовжений у Києві в Інституті філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка завдяки ентузіазму та ефективній співпраці з Вашим університетом та Інститутом літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України завідувача кафедри полоністики КНУ ім. Т. Шевченка, члена-кореспондента НАН України Р. П. Радишевського, який прибув із чудовим дарунком учасникам конференції – монографією про життя і творчість Ю. І. Крашевського.

Не можу не висловити свого приємного подивування кількістю та науковою якістю досліджень, приурочених до цієї конференції, до ювілею Ю. І. Крашевського. Передусім був вражений двома монографіями В. О. Єршова «Польська література Волині доби романтизму: генологія мемуаристичності» (2008 р.) та «Польська мемуаристична література Правобережної України доби Романтизму» (2010 р.). Безперечно, це новаторські дослідження, базовані на

величезному масиві архівних матеріалів, історичних польських та українських джерел, а головне, в цих монографіях обґрунтовано – і це вперше здійснено! – генезис і функціонування польськомовної літератури Волині як самодостатнього художнього феномену в літературі й культурі Правобережної України.

Безперечно, Ваш університет, шановний Петре Юрійовичу, є сьогодні лідером у дослідженні літератури, мистецтва, культури Волині доби просвітництва, класицизму і романтизму. Це засвідчила міжнародна конференція «Універсум Юзефа Ігнація Крашевського», яка пройшла на високому науковому та організаційному рівні.

Щиро вдячний, Микола Жулинський, академік НАН України, академік-секретар ВЛММ НАН України, директор Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України,

29 листопада, 2012 р. (№ 130/565).

Польські учасники, зокрема проф. А. Цетера зазначає, що «Житомирська конференція була прекрасно організована і проходила на науковому рівні, що заслуговує найвищого наукового визнання. Її великим здобутком була спільна робота українських і польських науковців, які з легкістю перемагаючи всілякі мовні бар'єри, створили багатовимірний, сугестивний портрет Ю. І. Крашевського як творця, що вміло використовує унікальну енергію культур пограниччя. Тематика сесії віддзеркалювала небувалу інтелектуальну допитливість Крашевського: дослідника слов'янських звичаїв, мов та історії».

Проф. Г. Борковська наголосила, що конференція показала величезне зацікавлення України польською культурою ХІХ ст. «Конференція вкотре доводить особливий статус письменника, який навіть у 200-літню річницю з дня свого народження не перестає надихати на створення взаємних контактів на межі різних культур, мов і народів», – підкреслив dr М. Лул.

«Науковий діалог польських та українських дослідників, що відбувся в Житомирському державному університеті ім. І. Франка, став гідним вшануванням 200-ї річниця з дня народження Ю. І. Крашевського», – відзначила Н. Котенко.

Підсумком у роботі конференції можна вважати слова проф. В. О. Єршова, якого підтримали провідні науковці: «Упевнений, що настане час, і наша держава святкуватиме ювілеї нашого українського Крашевського на державному рівні, як рівного серед рівних, видатного серед видатних, бо: –

Крашевський впливає!
Крашевський зобов'язує!
Крашевський єднає!»

В. Єршов, В. Білявська

